

Interne instructie Arbeidsinspectie

Werkplekinrichting (aangepast aan Arbowet 1 januari 2007)

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING

2. WETTELIJKE GRONDSLAG

3. INSPECTIE

3.1 Beoordeling van de werkplek

3.1.1 Zitwerkplek

3.1.2 Gecombineerde zit/ stawerkplek

3.1.3 Stawerkplek

3.2 Handhaving + modelteksten

BIJLAGE : Stroomschema werkplekinrichting

Vastgesteld xx

Versie 3.0

1. INLEIDING

Deze interne instructie geeft de inspecteur aanwijzingen om te beoordelen of een werkplek volgens de ergonomische beginselen is ingericht en geldt voor alle werkplekken waar zittend en/of staand werk verricht wordt.

Ongunstige werkhoudingen kunnen leiden tot gezondheidsschade. Ongunstige werkhoudingen zijn een vorm van fysieke belasting en worden mede veroorzaakt door de wijze waarop een werkplek is ingericht. De werkplek moet ergonomisch zijn ingericht, dat wil zeggen zodanig dat een werknemer zijn werkzaamheden uit kan voeren zonder daarbij risico op gezondheidsschade te lopen. Concreet betekent dit dat een werkplek toelaat dat een goede werkhouding aangenomen kan worden, dus met optimale ondersteuning van het lichaam, op de juiste werkhoogte, met alle materialen en producten binnen handbereik en met voldoende voet- en beenruimte. Of dat nu staand is of zittend. Uitgangspunt is wel dat de arbeid zoveel mogelijk zittend moet worden verricht, omdat langdurig staan een grotere statische belasting van het bewegingsapparaat betekent dan bij zitten.

Voor de inrichting van kassa- en baliewerkplekken, beeldschermwerkplekken en andere werkplekken, geldt ook het uitgangspunt van een ergonomische inrichting. Wegens het aantal en de complexiteit van deze eisen is er voor beeldschermwerk een aparte interne instructie kantoorwerkplekinrichting, die los van deze instructie gebruikt kan worden. Voor de inrichting van kassa- en baliewerk wordt voorts nog verwezen naar de bijbehorende beleidsregels. In 2010 vervallen alle beleidsregels, zo ook deze.

Voor de overige wordt waar nodig nadere invulling gegeven in de projecten.

2. WETTELIJKE GRONDSLAG

De volgende artikelen en beleidsregels zijn van belang:

Arbeidsomstandighedenbesluit

artikel 1.1. lid 4, a.	Definitie fysieke belasting
artikel 5.2	Voorkomen gevaren (bij fysieke belasting)
artikel 5.3	Beperken gevaren en inventarisatie en evaluatie
artikel 5.4	Ergonomische inrichting werkplekken

Beleidsregels

Beleidsregel 5.4.-1a	Zittend en staand werk; gebruik van stasteun
Beleidsregel 5.4-2	Zitgelegenheid bij kassawerk in zelfbedieningswinkels
Beleidsregel 5.4-3	Zitgelegenheid bij baliewerk

3. INSPECTIE

De specialist arbeidsbelasting is betrokken bij de voorbereiding en de ondersteuning van projecten waarin de werkplekinrichting bij zittend en staand werk geïnspecteerd wordt. Deze interne instructie zal per project worden uitgewerkt voor de te inspecteren bedrijfstak/branche.

3.1 Beoordeling van werkplekken

De inspecteur komt tijdens de inspectie globaal drie soorten situaties tegen:

- een werknemer die zittend zijn werkzaamheden uitvoert; de zitwerkplek.
- een werknemer die afwisselend staand en zittend zijn werkzaamheden uitvoert; de gecombineerde zit/stawerkplek.
- een werknemer die staande zijn werkzaamheden uitvoert; de stawerkplek, eventueel met gebruik van stasteun.

Tijdens de inspectie wordt eerst vastgesteld met welke van de drie bovenstaande werkplekken men te maken heeft. Vervolgens beoordeelt de inspecteur of de zitgelegenheid, de werkhoogte, de reikafstand en de voet- en beenruimte (de vier belangrijkste beoordelingspunten van een ergonomische werkplekinrichting) voor de betreffende werknemer(s) op deze werkplek in orde is. Daartoe wordt een inschatting gemaakt zonder daadwerkelijk de werkplek op te meten. Per project worden de te inspecteren werkplekken nader ingevuld om maatwerk per branche te leveren. Maar: voorop staat dat de individuele werknemer op de werkplek zijn werkzaamheden verantwoord moet kunnen verrichten!

Ter ondersteuning tijdens de inspectie is bovenstaande werkwijze samengevat in een stroomschema (zie bijlage). Hieronder volgt een toelichting op het stroomschema per werkplek.

Versie 3.0

3.1.1 Beoordeling van de zitwerkplek

Plaatsgebonden arbeid moet liefst zittend worden uitgevoerd, tenzij het niet anders kan. Overwegingen om werkzaamheden niet zittend te laten plaatsvinden (beperkingen) kunnen zijn: de vereiste mobiliteit, de voor de taak benodigde krachten en de onmogelijkheid (redelijkerwijs) om voldoende been-/voetruimte te kunnen creëren.

Als de arbeid zittend wordt uitgevoerd is er sprake van een zitwerkplek. Deze moet ergonomisch zijn ingericht. Om dat vast te stellen worden de beoordelingspunten worden doorlopen via de volgende criteria a t/m e:

a. Zitgelegenheid

Is de zitgelegenheid/ stoel zodanig ingesteld of kan deze zodanig worden ingesteld dat de werknemer tijdens het uitvoeren van zijn werkzaamheden een goede zithouding kan aannemen en behouden?

Aandachtspunten bij een goede zithouding:

De hoek tussen voeten/onderbenen, onderbenen/bovenbenen, bovenbenen/romp en onderarmen/bovenarmen is circa 90°

b. Werkhoogte

Kan de werknemer, nadat de stoel is ingesteld, in een goede houding zijn werkzaamheden uitvoeren?

Aandachtspunten bij een goede werkhouding:

- Geen opgetrokken schouders (kan werkhoogte ingesteld worden?)
- Niet de kin op de borst of gebogen rug (kan werkhoogte ingesteld worden?)
- Een in hoogte verstelbare voetensteun ter bevordering van het kunnen innemen van een goede houding bij een afwijkende werkhoogte kan daarbij gebruikt worden.

c. Reikafstand

Zijn alle handelingen, materialen en producten binnen handbereik van de werknemer zonder zich te hoeven buigen?

Aandachtspunt: Het zichtgebied van de werknemer nodig voor zijn taak.

d. Voet- en beenruimte

Kan de werknemer zijn benen goed onder het werkblad kwijt, zijn benen naar voren strekken en is de beenruimte iets breder dan de stoel?

Aandachtspunten:

- Voldoende hoog, voldoende breed en diep.
- De bladdikte van het werkblad.

e. Risico-inventarisatie en –evaluatie

Zijn eventueel geconstateerde knelpunten opgenomen in de risico-inventarisatie en –evaluatie en het bijbehorende plan van aanpak?

3.1.2 Beoordeling van de gecombineerde zit/stawerkplek

Als langdurig staan noodzakelijk en zelfs onvermijdelijk is maar een gedeelte van het werk wel zittend uitgevoerd kan worden is er sprake van een gecombineerde zit/sta werkplek. Deze werkplek wordt als zitwerkplek beschouwd en moet ook ergonomisch zijn ingericht.

Afhankelijk van de verhouding zitten/staan kan er sprake zijn van een verhoogde stoel.

Om de doelmatigheid vast te stellen worden de criteria a t/m e doorlopen:

a. Zitgelegenheid

Is de zitgelegenheid/ stoel zodanig ingesteld of kan deze zodanig worden ingesteld dat de werknemer tijdens het uitvoeren van zijn werkzaamheden een goede zithouding kan aannemen en behouden?

Versie 3.0

Aandachtspunten voor een goede zithouding:

- De hoek tussen voeten/onderbenen, onderbenen/bovenbenen, bovenbenen/romp en onderarmen/bovenarmen is circa 90°
- Bij een verhoogde stoel is een in hoogte verstelbare voetensteun noodzakelijk. Een stang of stoelring is niet doelmatig (benen worden in de knieholten afgekneld en de voeten worden onvoldoende ondersteund).
- Indien de stoel is uitgerust met wieltjes dienen deze geremd te zijn.

b. Werkhoogte

Kan de werknemer, nadat de stoel is ingesteld, in een goede houding zijn werkzaamheden uitvoeren?

Kan de werknemer ook staande in een goede houding zijn werkzaamheden uitvoeren?

Aandachtspunten van een goede werkhouding:

- Geen opgetrokken schouders (kan de werkhoogte ingesteld worden?)
- Niet de kin op de borst of gebogen rug (kan werkhoogte ingesteld worden?)
- Voor het kunnen innemen van een goede werkhouding dient er een verstelbare voetensteun aanwezig te zijn.

c. Reikafstand

Zijn alle handelingen, materialen en producten binnen handbereik van de werknemer zonder te hoeven buigen (bij zitten)?

Aandachtspunt: Het voor de taak benodigde zichtgebied van de werknemer.

d. Voet- en beenruimte

Kan de werknemer zijn benen goed onder het werkblad kwijt, zijn benen naar voren strekken en is de beenruimte iets breder dan de stoel?

Aandachtspunt: de bladdikte van het werkblad

e. Risico-inventarisatie en –evaluatie

Zijn eventueel geconstateerde knelpunten opgenomen in de risico-inventarisatie en –evaluatie en het plan van aanpak?

3.1.3 Beoordeling van de stawerkplek

(inclusief zitgelegenheid in de werkruimte/arbeidsplaats)

Indien de werkzaamheden een grote mobiliteit vereisen, fysiek zwaar zijn en/of als de te hanteren objecten groot zijn, kan er niet gezeten worden en is er sprake van een stawerkplek. Weliswaar kan er niet worden gezeten, maar dan neemt niet weg dat ook deze werkplek doelmatig moet zijn ingericht. Liefst met een stasteun die gebruikt kan worden om de benen regelmatig te ontlasten.

Daarnaast moet er moet zitgelegenheid ter beschikking worden gesteld zodat de werknemer van tijd tot tijd kan gaan zitten om de benen te ontlasten. De werknemer moet ook staande zijn werkzaamheden in een goede houding kunnen verrichten. Voor de beoordeling worden criteria a t/m e doorlopen:

a. Stawerkplek terecht

Is er terecht een stawerkplek voor deze werkzaamheden gecreëerd (de werkzaamheden kunnen niet zittend uitgevoerd worden)? Dus:

- Er is geen sprake van plaats (machine) gebonden arbeid *en/of*
- Er worden grote / zware objecten gehanteerd *en/of*
- Er is onvoldoende been- en voertruimte (redelijkerwijs) te creëren.

Als er terecht een stawerkplek is ingericht: verder met criterium b om de inrichting ervan te beoordelen.

Als er niet terecht een stawerkplek is ingericht: knelpunt → er moet een ergonomisch ingerichte zitwerkplek worden gecreëerd → verder met criterium e.

a2. Zitgelegenheid ter beschikking

Kan de werknemer af en toe gaan zitten?

Aantal, soort en plaats in werkruimte kan per project nader worden ingevuld.

b. Werkhoogte

Kan de werknemer staande in een goede houding zijn werkzaamheden uitvoeren?

Aandachtspunten van een goede werkhouding:

- Geen opgetrokken schouders (kan de werkhoogte ingesteld worden?)
- Niet de kin op de borst of gebogen rug (kan de werkhoogte ingesteld worden?)
- Voetpedaalbediening moet tijdens staand werk worden vermeden, omdat dit een grote statische belasting voor het bewegingsapparaat betekent.
- Gebruik van stasteun vereist andere werkhoogte dan zonder stasteun.

c. Reikafstand

Zijn alle handelingen, materialen en producten binnen handbereik van de werknemer?

d. Voet- en beenruimte

Kan de werknemer rechtop staande zijn voeten goed onder het werkblad kwijt?

e. Risico-inventarisatie en –evaluatie

Zijn eventueel geconstateerde knelpunten opgenomen in de risico-inventarisatie en –evaluatie en het plan van aanpak?

Versie 3.0

3.2 Handhaving

Artikel 5.4 van het arbobesluit is ingevuld met beleidsregel 5.4-1a voor inrichting van een zitwerkplek en wordt daarom gehandhaafd via een waarschuwing, evenals de inrichting van kassawerkplekken in zelfbedieningswinkels en de inrichting van baliewerkplekken. Voor het niet verschaffen van zitgelegenheid op een werkplek waar dat ergonomisch gezien wel moet én voor het verschaffen van een doelmatige zitgelegenheid bij een terechte stawerkplek is geen beleidsregel maar de handhaving valt wel onder ergonomische inrichting werkplekken. Tekortkomingen op deze werkplekken worden gehandhaafd via een eis. Voorbeelden die gebruikt kunnen worden in de handhavingscorrespondentie:

Situatie 1: Geen terechte stawerkplek: criterium a niet in orde

Eis (B50040001) werkplek niet ingericht volgens de ergonomische beginselen, daar waar staand werk verricht wordt. Er moet een zitwerkplek worden gecreëerd. In specifieke projecten kan op dit artikel een eis worden gesteld.

Situatie 2: Zitwerkplek en gecombineerde zit/stawerkplek niet doelmatig ingericht/ (minimaal 1 van) de criteria a t/m d niet in orde:

Waarschuwing (B50040001) werkplek niet ingericht volgens de ergonomische beginselen. Er is sprake van een of meerdere knelpunten. Let op: er wordt één waarschuwing op artikel 5.4 van het arbeidsomstandighedenbesluit uitgewerkt. In de waarschuwing worden wel alle geconstateerde knelpunten benoemd.

Tekst waarschuwing voor situatie 1 en 2:

Overtreding van artikel 5.4 van het Arbobesluit

In uw bedrijf zijn werkplekken aangetroffen die niet zijn ingericht volgens de ergonomische beginselen. Hierdoor wordt het lichaam van de werknemers onvoldoende ondersteund en/of moet de werknemer ongunstige werkhoudingen innemen. De werkplek(ken) bevinden zich ...*(maatwerk)*.

Toelichting, mogelijk te gebruiken als verduidelijking in de brief gewenst is:

Werkplekken waaraan arbeid wordt verricht welke geheel of gedeeltelijk zittend kan worden uitgevoerd, worden volgens de ergonomische beginselen ingericht. Dit wil zeggen:

1. Er is een zitgelegenheid/ stoel beschikbaar gesteld die zodanig verstelbaar is dat de werknemers in een goede lichaamshouding en met voldoende ondersteuning per lichaamsdeel de werkzaamheden kunnen uitvoeren. De hoek tussen voeten/onderbenen, onderbenen/bovenbenen, bovenbenen/romp en onderarmen/bovenarmen is circa 90°. Daar waar nodig wordt om dit te bereiken een voetensteun gebruikt (geen voetring aan de stoel),
2. De tafel/ werkhoogte is zo ingesteld dat het werk zonder voortdurend geheven schouders of een gebogen rug uitgevoerd kan worden. Om zowel zittend als stand bij de diverse werkzaamheden een goede werkhoogte te bereiken is de werktafel eenvoudig individueel in hoogte verstelbaar,
3. Producten en materialen zijn binnen handbereik van de werknemer geplaatst (eventueel op een kantelbaar/ hellend tafelblad om producten dicht bij werknemer te brengen),
4. Er is onder het werkblad voldoende ruimte voor benen en voeten gecreëerd.

Situatie 3: Geen doelmatig ingerichte stawerkplek/ (minimaal 1 van) de criteria b t/m d niet in orde:

Eis (B50040001) inrichting stawerkplek.

Tekst eis (maatwerk per situatie) voor situatie 3:

Overtreding van artikel 5.4 van het Arbobesluit

De werkplek (*omschrijven*) is niet volgens de ergonomische beginselen ingericht, waardoor werknemers in een ongunstige houding hun werkzaamheden verrichten. Gevaar voor de gezondheid ten gevolge van fysieke belasting is niet zoveel als redelijkerwijs mogelijk beperkt.

Tekst eis:

De werkplek (*omschrijven*) dient volgens de ergonomische beginselen te worden ingericht. Dit wil zeggen:

1. De tafel/ werkhoogte is zo ingesteld dat het werk zonder voortdurend geheven schouders of een gebogen rug uitgevoerd kan worden.
2. Producten en materialen zijn binnen handbereik van de werknemer geplaatst (eventueel op een kantelbaar/ hellend tafelblad om producten dicht bij werknemer te brengen),
3. Er is onder het werkblad voldoende ruimte voor benen en voeten gecreëerd zodat de werknemer dicht bij het werk kan staan.

Situatie 4: Geen zitgelegenheid waar van tijd tot tijd gezeten kan worden (dus bij terechte stawerkplek)/ criterium a2 niet in orde bij beoordeling stawerkplek:

Eis (B50040001) niet beschikbaar stellen van een (doelmatige) zitgelegenheid bij staande arbeid waar van tijd tot tijd gezeten kan worden. Deze overtreding kan eventueel in combinatie worden opgenomen stawerkplek die niet volgens de ergonomische beginselen is ingericht (situatie 3) ten laste worden gelegd.

Tekst eis (maatwerk per situatie) voor situatie 4:

Overtreding van artikel 5.4 van het Arbobesluit

Op de werkplek(ken) (*omschrijven*) is aan werknemers die staande arbeid moeten verrichten is geen doelmatige zitgelegenheid ter beschikking gesteld waarop, als het arbeidsproces het toelaat, van tijd tot tijd gezeten kan worden.

Eistekst

Aan werknemers op werkplek(ken) (*omschrijven*) die staande arbeid moeten verrichten wordt een zitgelegenheid ter beschikking gesteld waarop van tijd tot tijd gezeten kan worden. Hierop kan een goede lichaamshouding worden aangenomen en die voldoende ondersteuning biedt.

Versie 3.0

Situatie 1, 2, 3 en 4 niet in de risico-inventarisatie en –evaluatie/ criterium e niet in orde:

In de eis ook artikel B50030201 opvoeren: knelpunten niet beoordeeld in risico-inventarisatie en –evaluatie.

Tekst risico-inventarisatie en -evaluatie:

Overtreding van artikel 5.3 lid 2 van het Arbobesluit

‘De knelpunten met betrekking tot de inrichting van de werkplek zijn niet opgenomen in de risico-inventarisatie en –evaluatie en bijbehorend plan van aanpak met termijnen’

Eistekst

‘De knelpunten met betrekking tot de inrichting van de werkplek dienen te worden opgenomen in de risico-inventarisatie en –evaluatie en bijbehorend plan van aanpak met termijnen’

Bijlage: Stroomschema werkplekinrichting

